

SIGMA DENETİM KALİTESİ SEMİNERİNDEN YANSIYANLAR

F.Betül CEYLAN*

OECD/SIGMA tarafından 23-26 Nisan 2012 tarihleri arasında Çek Cumhuriyeti Yüksek Denetim Ofisi ev sahipliğinde Prag'da düzenlenen "Denetim Kalitesi Semineri", İstanbul'da gerçekleşen ve AB Üye Devleti Yüksek Denetim Kurumu olma yolunda hazırlıklar yapan kurumlar için ortak hedefler belirlemek amacıyla aday ve adaylığa yakın ülkelerin Sayıştay başkanlarının bir araya geldiği toplantının ardından düzenlenen ikinci faaliyettir.

Seminere Almanya, Avrupa Birliği, Bosna Hersek, Çek Cumhuriyeti, Hırvatistan, Karadağ, Letonya, Makedonya, Norveç, Sırbistan ve Türkiye Yüksek Denetim Kurumları (YDK) temsilcileri katılmıştır.

Seminerde;

➤ Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları 40 nolu standardı (ISSAI 40) ve Uluslararası Kalite Kontrol Standardının (ISQC-1) tanıtılması,

➤ Denetim kalitesine ilişkin söz konusu standartların uygulanmasına yönelik ülke deneyimlerinin paylaşılması,

➤ Denetim kalitesinin artırılması için atılması gereken adımlara yönelik önerilerin paylaşılması,

➤ YDK'lar arasında denetimde kalite konusunda işbirliğinin artırılması

hedeflenmiştir.

Seminer kapsamında aşağıda yer alan **temel saptamalarda** bulunulmuştur.

➤ Kalite kontrolü her kurum, özellikle de YDK'lar için büyük önem taşımaktadır.

➤ Denetimde kaliteden YDK üst yöneticisi dahil bütün kurum çalışanları sorumludur.

➤ Kontroller eleştirmek, hata bulmak için değil denetimde iyileştirme için yapılır.

➤ Denetim sürecinde gerçekleştirilen kalite kontrol faaliyetleri, YDK'nın kendi iç kontrolünü oluşturmaktadır.

➤ Zaman kalitenin düşmanıdır.

Seminer kapsamında denetimde kalitenin artırılmasına yönelik olarak aşağıda yer alan **temel gereklilikler** ortaya konulmuştur.

* Sayıştay Uzman Denetçisi

▪ YDK'lar, ISSAI 40 ve ISQC-1 standartlarına uygun olarak kalite kontrol süreçlerini kurmalı, uygulamalı ve izlemelidirler. Kalite kontrol süreçlerine ilişkin sistem kurulurken uluslararası denetim standartları esas alınmalı ancak ülkeye ve kuruma özgü koşullar da dikkate alınmalıdır. YDK'lara uygun kalite kontrol sistemi kurmaları ve bu sistemi sürdürmelerinde destek olayı amaçlayan ISSAI 40 nolu INTOSAI (Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı) denetim standardı, YDK'lar için denetimde kalite kontrolüne ilişkin referans düzenleme niteliğindedir.

ISSAI 40, IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu) tarafından yayınlanan ISQC-1 nolu Uluslararası Kalite Kontrol Standardında yer alan temel ilkelere dayanmaktadır.

ISQC-1 Uluslararası Kontrol Standardı, ISSAI 40'ın da temel çerçevesini oluşturan ve kapsamında 52 adet gerekliliğin bulunduğu aşağıda yer alan 6 kilit ilkedен oluşmaktadır.

1- Liderlik sorumlulukları

2- Etik gereklilikler

3- Devamlılık ve kabul

4- İnsan kaynakları (yetkili, gerekli kapasiteye sahip, etik ilkelere uyan, yeterli sayıda personel)

5- Görevin yerine getirilmesi

6- İzleme (denetimde kalite güvencesini sağlamaya yönelik olarak tamamlanmış denetimlerden seçilen örnekler üzerinde yapılan gözden geçirme)

▪ YDK'lar, kalite kontrol politikaları ve prosedürleri belirlemelidirler.

▪ YDK'larda kalite kontrol sistemi oluşturulmalı ve devam ettirilmelidir.

▪ Denetimde kalite kontrol süreçlerinin uygulanması için YDK üst yöneticisinin süreci sahiplenmesine, güçlü desteğine ve teşvikine ihtiyaç bulunmaktadır.

▪ YDK üst yönetimi raporlama aşaması da dahil olmak üzere denetimin başından sonuna kadar kalite kontrol sürecine dahil olmalıdır.

▪ YDK'lar denetim sürecine ilişkin olarak uluslararası standartları esas almak üzere kriterler belirlemeli ve kalite kontrolüne ilişkin bir rehber hazırlamalıdır.

▪ YDK'ların bünyesinde denetimde kalite kontrolden sorumlu müstakil bir kalite kontrol biriminin varlığı ve faaliyet göstermesi, denetimde kalitenin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

▪ Kalite kontrol süreçlerinin gerekliliği ve avantajları hakkında denetçiler bilinçlendirilmeli ve motive edilmelidir.

▪ Kalite kontrolleri denetimin her aşaması için geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.

▪ Kalite kontrol standartlarının gereği olarak, denetim çalışmasını ve sonuçta ortaya çıkan raporun kalitesini garanti etmek amacıyla denetimin tüm aşamaları üst

yönetimden en alt kademedeki denetçiye uzanan yelpazede sürekli olarak gözetilmeli ve incelenmelidir.

- Denetimin bütün aşamalarındaki sorumluluklar tanımlanmalıdır.
- Denetimde kalite doğrudan denetçilerin denetim standartlarına ve etik kurallara uymalarını gerektirmektedir. Etik kurallar; dürüstlük, bağımsızlık, nesnellik, tarafsızlık, mesleki gizlilik ve yetkinlik bileşenlerinden oluşmaktadır.
- Denetim sürecinde üretilen bütün dokümanların formatları belirlenmelidir.
- Denetimde belgeleme zamanlı yapılmalıdır.
- Denetim çalışma kağıtları denetim sürecinin önemli bir parçasıdır. Çalışma kağıtlarının sistemli olarak toplanması, incelenmesi ve saklanması gerekir. Çalışma kağıtları, daha sonra denetim raporlarının hazırlanması ve incelenmesini kolaylaştıracak şekilde düzenlenmelidir.
- Denetim planları, denetim ekibi üstünde gözetim yetkisi olan kıdemli denetçi tarafından incelenmeli, gerekirse değiştirilmeli ve onaylanmalıdır.
- Denetim raporlarında kalitenin sağlanması için denetim sürecinde yapılan kontrollere ilave olarak raporlama aşamasında da denetim sürecine dahil denetçiler ve denetim süreci dışındaki birimler tarafından kontrol edilmelidir.
- Denetim raporu taslağının denetim ekibine mensup olmayan deneyimli bir denetçi ve/veya kurul tarafından yeterlik açısından incelenmesi gerekir.
- Tamamlanan denetimlerden örnek denetimler seçilmek suretiyle söz konusu denetimlerde görev almayan denetçiler tarafından inceleme ve değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

Seminer sırasında, denetimde kalite kontrolüne ilişkin olarak seminere katılan YDK'ların aşağıda yer alan **uygulama örnekleri** paylaşılmıştır.

- YDK'lar kalite kontrol politikaları ve stratejileri belirlemişlerdir.
- YDK'ların uluslararası standartları esas alarak hazırladıkları kalite kontrol rehberleri bulunmaktadır.
- YDK'lar bünyesinde kalite kontrolünden sorumlu müstakil bir kalite kontrol birimi kurulmuştur.
- Kalite kontrol standartlarının gereği olarak denetimin tüm aşamaları denetim ekip liderleri ve denetim grup sorumluları tarafından kontrol edilmektedir.
- Denetimin her aşamasında kalitenin sağlanması için denetimin tüm aşamalarının tamamlandığı kalite kontrol listeleriyle belgelendirilmekte ve kontrol edilmektedir. Kalite kontrol süreçlerine ilişkin olarak kalite kontrol formları düzenlenmektedir. Denetim süreci kalite kontrol formları ile izlenmektedir.
- Denetim sırasında, denetim gruplarında ekip liderleri ve grup sorumluları ve denetim grubu dışında destek birimi (kalite kontrol birimi) tarafından kalite kontrolü yapılmaktadır.

- Denetim planları ve denetim raporları kalite kontrolünden sorumlu birim tarafından incelenmektedir.
 - Taslak ve nihai denetim raporları denetim ekip lideri ve denetim grup sorumlusu, kalite kontrol birimi, daireler (kurul yapısı mevcut olan YDK'larda) ve ihtiyaca göre ilgili diğer birimler tarafından kontrol edilmektedir.
 - Denetim raporlarına ilişkin değerlendirme, raporların formatına, rapor üslubuna ve bulgulara ilişkin kanıtların yeterlilik ve uygunluğuna ilişkin değerlendirmeyi de kapsamaktadır.
 - Kalite kontrol birimi tarafından rapor formatı ve rapor üslubu konusunda kontrol yapılmaktadır. Bu amaçla standart rapor kontrol formları geliştirilmiştir.
 - Avrupa Sayıştayında denetim raporları dairede görüşülmeden önce kalite kontrol birimi tarafından incelenmektedir.
 - Avrupa Sayıştayında denetim raporunda yer alan bulguların yerindeliği ve bulguların yeterli ve uygun kanıtlarla desteklenip desteklenmediği incelenmektedir.
 - YDK'ların bazılarında örneğin Letonya Denetim Ofisinde hukuk dairesi olarak adlandırılan bir birim denetim raporlarında yer alan bulguların mevzuata uygun bir şekilde yorumlandığına ilişkin bir inceleme yapmaktadır.
 - Denetim raporlarında yer alan önerilerin Parlamentoda (genelde Kamu Hesapları Komisyonunda) onaylanması raporların kalitesinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Örneğin Almanya Yüksek Denetim Kurumu Parlamento'ya sundukları denetim raporlarında yer alan önerilerin %95'inin Parlamento tarafından kabul edildiğini ifade etmiştir.
 - Denetim raporlarının incelenmesi sırasında, aynı bütçeli kurumların denetim raporlarının genel nitelikteki bulgular ve bu bulgulara ilişkin olarak verilen öneriler açısından uyumlu olması hususu dikkate alınmaktadır.
 - Tamamlanmış denetimlerden örnek seçilmek suretiyle söz konusu denetimde görev almayan denetçiler tarafından izleme faaliyeti gerçekleştirilmektedir. Ülke uygulamalarında başka ülke YDK'larının incelemesi, bağımsız akademik inceleme, denetlenen kurum anketi gibi izleme yöntemleri de tercih edilmektedir.
- Kamu yönetiminde hesap verebilirlik ve saydamlığın güçlendirilmesinde ve kamu kaynağının etkin ve verimli kullanımının sağlanmasında önemli işlevleri olan YDK'larının, denetimde kalite ve etkinliğe ulaşmalarında kalite kontrolüne ilişkin politika ve prosedürler belirlemeleri ve bu çerçevede kalite kontrol sistemlerini kurmaları, uygulamaları ve izlemeleri önem arz etmektedir.